

Sygn. akt II UK 380/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Roman Kuczyński (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku S. D.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 11 czerwca 2013 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 11 czerwca 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

S. D. odwołał się od decyzji organu rentowego (wydanej w dniu 15 września 2011 r.) odmawiającej prawa do emerytury podnosząc, że do złożonego wniosku o emeryturę dołączył dokumenty, w których udowodnił pracę wykonywaną w szczególnych warunkach w wymiarze ponad 15 lat.

Wyrokiem z dnia 20 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G. oddalił odwołanie opierając rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach:

S. D. nadal pozostaje w stosunku pracy z Zakładami Sprzętu Oświetleniowego P.-R. S.A. Nie rozwiązał stosunku pracy, albowiem jak wskazał, na wypadek odmowy prawa do emerytury, pozostałby bez środków do życia.

W świetle poczynionych ustaleń faktycznych odwołanie skarżącego nie zasługiwało na uwzględnienie. Wnioskodawca domagał się ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach, gdzie podstawę dochodzenia takiego świadczenia stanowi przepis art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Stosownie do jego treści, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli: - okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz; - okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27. Zgodnie z ust. 2 cytowanego przepisu, emerytura, o której mowa w ust. 1, przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Przez przepisy dotychczasowe, określające wymagany okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, o którym mowa w powyższym przepisie, należy rozumieć - z mocy odesłania z art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS - przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Stosownie do treści § 4 tego rozporządzenia pracownik, który wykonywał pracę w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: - osiągnął wiek

emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn; - ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Okolicznością bezsporną w niniejszej sprawie był fakt, iż wnioskodawca, zarówno w dacie złożenia wniosku o emeryturę, jak i w dacie wydania zaskarżonej decyzji oraz w dalszym ciągu pozostaje w zatrudnieniu. Ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w art. 184 wymaga nie tylko spełnienia przesłanek w postaci osiągnięcia odpowiedniego wieku oraz wykazania okresu składkowego i nieskładkowego, w tym w odpowiednim wymiarze wykonywanego zatrudnienia w szczególnych warunkach, ale i stawia równorzędny co do swej wagi warunek rozwiązania stosunku pracy (art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Powyższa okoliczność - pozostawanie w stosunku pracy – zdaniem Sądu, uniemożliwia pozytywne rozpoznanie złożonego przez ubezpieczonego odwołania i zmianę zaskarżonej decyzji.

Apelację od wyroku wywiódł wnioskodawca, zarzucając w niej pominięcie ustaleń co do okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych a w szczególności zaliczenia do tego okresu służby wojskowej. Skarżący wskazał także, że stosunek pracy rozwiąże niezwłocznie po uzyskaniu prawa do emerytury. Z treści apelacji wynika, że wnioskodawca domaga się zmiany zaskarżonego wyroku i przyznania prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 11 czerwca 2012 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił apelację. Sąd stwierdził, że jednym z koniecznych warunków nabycia prawa do emerytury stosownie do art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (j.t.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.) jest rozwiązanie stosunku pracy (art. 184 ust. 2 in fine). W konsekwencji pozostawanie w stosunku pracy oznacza nie spełnienie jednego z warunków koniecznych do nabycia prawa do emerytury. Sąd mając na uwadze, że spełnienie wszystkich przesłanek koniecznych do nabycia świadczenia zgodnie z regułami z art. 6 k.c. i 232 k.p.c. powinno być wykazane przez wnioskodawcę - stwierdził, że wnioskodawca nie wykazał przesłanki rozwiązania umowy o pracę.

Sąd wskazał ponadto, że w postępowaniu przed Sądem, toczącym się z odwołania od decyzji organu rentowego wydanej na wniosek o przyznanie

emerytury lub renty, niedopuszczalne jest (...) żądanie ustalenia tylko niektórych przesłanek warunkujących prawo do świadczenia (por.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 2010 r., w sprawie II UK 108/10). Dlatego Sąd uznał za niedopuszczalne dokonywanie oceny spełnienia innej przesłanki nabycia prawa do świadczenia jaką jest posiadanie wymaganego przepisem okresu pracy w warunkach szczególnych i nie rozstrzygnął w niniejszym postępowaniu merytorycznie w kwestii oceny okresu służby wojskowej pod kątem możliwości uznania tego okresu za okres pracy w warunkach szczególnych.

Wnioskodawca zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego z dnia 11 czerwca 2012 r. skargą kasacyjną, zarzucając orzeczeniu Sądu Apelacyjnego naruszenie prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię - art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), polegające na uznaniu przez Sąd, że jednym z koniecznych warunków ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach jest rozwiązanie stosunku pracy.

Mając powyższe na względzie wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości oraz wyroku Sądu Okręgowego z dnia 20 lutego 2012 r. w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w całości wraz z przekazaniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia kwestii kosztów procesowych za instancję kasacyjną, ewentualnie; uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania w całości wraz z przekazaniem temu Sądowi do rozstrzygnięcia kwestii kosztów procesowych za instancję kasacyjną, bądź uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez zmianę wyroku Sądu Okręgowego z dnia 20 lutego 2012 r. i uwzględnienie wniosku ubezpieczonego w całości oraz zasądzenie od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu (za postępowanie przed Sądem pierwszej instancji, drugiej instancji oraz postępowanie kasacyjne) z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została oparta wyłącznie na zarzutach naruszenia przepisów prawa materialnego, przeto przy jej rozpoznaniu Sąd Najwyższy był związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego wyroku (art. 398⁸ § 2 in fine k.p.c.), z których wynikało, że skarżący nie rozwiązał stosunku pracy. Takie miarodajne ustalenie oznacza, że nie spełnił on jednego z koniecznych warunków przyznania prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach, bowiem w stanie prawnym adekwatnym do osądzenia odwołania od zaskarżonej decyzji organu rentowego emerytura ta wymagała nie tylko spełnienia warunków stażowych z pkt 1 i 2 ustępu pierwszego tego przepisu, ale przysługiwała pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (art. 184 ust. 2 in fine tej ustawy). Wątpliwości skarżącego zawarte w uzasadnieniu skargi kasacyjnej były przedmiotem orzeczeń Sądu Najwyższego, który zarówno w dawniejszej judykaturze (por. wyrok z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 160/04, OSNAPiUS 2005 r. nr 16, poz. 255), jak i nowszym wyroku z dnia 9 lutego 2010 r., I UK 262/09, uznał, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest dopuszczalne wydanie wyroku ustalającego spełnienie przez ubezpieczonego jedynie niektórych warunków wymaganych do nabycia prawa do emerytury lub renty i uzależniającego przyznanie spornego świadczenia od spełnienia pozostałych warunków w przyszłości.

Nie ma potrzeby dokonywania wykładni art. 184 ustawy o emeryturach i rentach, w brzmieniu adekwatnym do osądzenia skargi ubezpieczonego, ponieważ warunkiem sine qua non przyznania prawa do emerytury na podstawie tego przepisu było rozwiązanie stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (art. 184 ust. 2 in fine tej ustawy). Taka była utrwalona i jednolita interpretacja tego przepisu przez Sąd Najwyższy (por. wyroki: z dnia 6 grudnia 2007 r., I UK 132/07, LEX nr 621798, z dnia 5 maja 2011 r., II PK 282/10, OSNP 2012 nr 11-12, poz. 140, z dnia 7 kwietnia 2011 r., I UK 363/10, LEX nr 863948). W konsekwencji powyższego chybione było wskazanie na rzekomo oczywistą zasadność wniesionej skargi kasacyjnej. W razie niespełnienia choćby jednego z koniecznych warunków ustalenia skarżącemu uprawnień emerytalnych,

jakim było rozwiązanie stosunku pracy do dnia wydania kontestowanej decyzji organu rentowego, Sąd drugiej instancji nie był zobowiązany do weryfikacji spełnienia innych warunków wymaganych do przyznania skarżącemu emerytury, gdyż nawet pozytywne ich zweryfikowanie i tak wykluczałoby przyznanie skarżącemu spornego świadczenia wobec niespełnienia koniecznego warunku jego nabycia, jakim było rozwiązanie stosunku pracy, choćby do dnia wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II UK 235/11, dotychczas niepublikowany).

Sąd Najwyższy, który rozpoznał skargę kasacyjną, nie dostrzegł potrzeby ani wystarczającego uzasadnienia do jurysdykcyjnego „przełamania” wyżej sygnalizowanej utrwalonej wykładni sądowej art. 184 ustawy o emeryturach i rentach, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest uprawnione posiłkowanie się „definicją warunku określoną przepisem art. 89 k.c.” W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych dopuszczalne jest stosowanie przepisów Kodeksu cywilnego wyłącznie z mocy wyraźnego ustawowego odesłania do konkretnych regulacji prawa cywilnego (por. art. 84 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Pracowniczy tytuł przebiegu ubezpieczeń społecznych skarżącego nie jest sporny, a zatrudnienie w szczególnych warunkach nie jest odrębnym tytułem („podtytułem”) niespornego ubezpieczenia pracownika. Sądy ubezpieczeń społecznych nie posiadają uprawnienia do wydawania orzeczenia wstępnego w rozumieniu art. 318 § 1 k.p.c., ponieważ przepisy o postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przewidują, tj. nie dopuszczają wydawania wyroków wstępnych, o których mowa w art. 318 § 1 k.p.c., „tylko co do samej zasady”, którą byłoby niedopuszczalne „warunkowe” ustalenie uprawnień emerytalnych, bez koniecznego kumulatywnego spełnienia łącznie wszystkich przesłanek (warunków) ich nabycia.

Równocześnie Sąd Najwyższy sygnalizuje, że w rozpoznanym zakresie nastąpiła od 1 stycznia 2013 r. zmiana stanu prawnego, mająca oparcie w nowym brzmieniu i treści normatywnej art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach, który począwszy od daty tej zmiany normatywnej nie uzależnia już (nie warunkuje) ustalenia prawa do emerytury na podstawie art. 184 tej ustawy od spełnienia

warunku uprzedniego rozwiązania stosunku pracy - przez ubezpieczonego będącego pracownikiem. Oznacza to, że skarżący może złożyć w organie rentowym nowy wniosek o przyznanie emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach, który zostanie rozpatrzony według aktualnego, tj. nowego stanu prawnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy oddalił niemającą usprawiedliwionych podstaw skargę kasacyjną w zgodzie z art. 398¹⁴ k.p.c.